

מסורת הש"ס

(א) [נ"ק קב:ג], (ג) מכוונת נד. כ"ק קב: א) [נלסל י"ז, ד] [נ"ע] כנעטערע פון גאנץ (א) [נקמן מא, 1] [נקמן נט: ז] דערשט ע"ל, (1) [נקמן כה: ה] [נסס, ו] [ויקלסן, ז].

רבינו גרשום

גמ': החיורו מערערך, כלומר תן לו חיורו מערערך: וירבנן, דלא אירור כל בצמדי ולא בחמורו קטביר הני נכסים גינורו ואין גותנן לו: עך דאדעטא. דהוו ליה הרבה מעצדין דהוה מצי לאושולי ולמי שהיה משאלי לו מעצד שואל מהנו מגירה כנגדו ויהי לו מגירות כל צורך השתא דאין לו אלעזר שני מעצדין וליכא לאושולי לטפול ליה מן המעטע לאוטופי ליה תלת מן המרובה קמ"ל דלא: מתני': אין לו לגורב טיול: [לא] בסות אשתו ובניו. אע"ג דעדיין לא לבש: אין"ל דאמרינן בדרים נגמבין בבבבון לשבא. שמשבין כסותן ומגבירין ביוק: וכן פרת נמכרת: לאפליי. לזמן השקוי ביהור: וכן טרגילי [אם מעלין אותה] לברך משבחת. [אם אלו אין מדיין אותן ממקמן להליכן למקום חיוקך אלא כמו שהן שוין במקומו של מקדיש ושל מעריך ובאותה שעה שמשקדישה ובכך מחשבין אותה אין לו אלא מקומו ושעתה גמ': ביום הווא שלא ישהה מרגילת לקליי. כלומר אם העריך את עצמו והוא אדם קל ועני ויש בידו מרגילת ואינה שוה בידו ובמקומו אלא שקל מחשבין אותה בשקל וידיון ביהוש ד' ופטור ואין אומרים ישהיה עד שחמכר ביוקר ולא יתא נידון בהשג ד' ת"ל ביום הווא: סתם הקדיש לברק ביהור. מקום שבא כולו לה לבנין ואין ממנו הנאה לא לכהניס ולא למובח:

הדרן עלך שום היתומים:

אין מקדישין [שדה בית דור חומר שטורים]: פחות מב' שטים. לפני היובל כי אם הקדיש שטלי מחמישי שקלים [כדמפרש בגמרא] וצעה טובה קמ"ל שיחא אדם חס על נכסיו שהקדיש שדוהו שתי שנים לפני היובל ואח"כ גואלין לפי השנים שכן מן הגאולה ועד היובל ואתן שנים שהיא ברשר הקדש גירעו להקדיש לכל שנה סלע ופונדיון ויהן להקדיש בכל שנה סלע ופונדיון לכור וחהא של שכן עולה חשבון ג' שקלים מיט' [שקלים] למיט' שני יובל ושנה מחמישי עצמה אינה נחשבת שהיא עולה לכאן ולכאן והשקל והשאר חלקיו לפונדיונין וכן בשקל מ"ח פונדיון ונפרע לכל שנה סלע ופונדיון חוץ משנה [אתח] ואח"כ שנחמר שיהיה אותה פונדיון כיון שאילו לא למצוא החשבון לחלקו בשוה לכל השנים היה מגיע פחות מפונדיון לשנה ולא רצה לחשוב אלא דבר שלם הילכך קאמר סלע ופונדיון וכל אותן שני יובל שהיתה לכל קודם שהקדישה אין נותן כשבלי אותן שנים כלום אבל אם הקדישה בפחות משתי שנים קודם היובל רבא לגואליה אין נותן לאותה ב' שנים ב' סלעים וב' פונדיון וכל יותר מכאן אלא חמשים שקל שלם לחומר שטורים מיט' משום (דרכיה) אם עד רבות בשנים כלומר שדעתיין שהקדישה שגאור אפי' ב' שנים לפחות ישוב לגאולה סלע ופונדיון בשנה ליכר ודא אותה פחות משתי שנים היובל הקדישה שלם שגאור שתי שנים נותן ג' שקל כולן: [ולא גואלין אחרי היובל. האי אתר היובל אב' מתוך גמרא דבכל שני יובל מיימי: פחות משנה. האי אתר]

לגאולה בשנה שנים ומחצה לאחר היובל לא יאמר כיון שלא נגמרה השנה לא אתן בשבילה סלע ופונדיון. אלא מחשב אותה כשנה שלימה ונותן סלע ופונדיון עם השנים הנותרות היינו ולא גואלין פחות משנה]: גמ' קא ס' דאמרא דאין מקדישין כלל לפני היובל פחות משתי שנים כלומר דלא קדישה ודימינורו מקדישין לפני היובל וב' [ואחרי היובל. אפי' בסמוך ליובל משום: ובשנת היובל עצמה לא יקדיש מפושד לקמן מ"ט]: דב ושמאלא. בעו לתרורי' ממתניתין מאי אין מקדישין לאו דאין מקדישין כלל קאמי אלא אין מקדישין ודע לן שהיא יכול וכוין שכן [דאין מקדישין ליגאל בגירוע פחות מב' שנים] מתניתין צעה טובה קמ"ל שיהא חס על נכסיו ולא יקדיש בזמן שאינו יכול לפדות כלומר שיהיה פדיון ודע לן שהיא יכול [בשלמא לענין מכירה. מוכר שדהו בשנת היובל פליג שמואל עליה דרב לקמן דאינה מכורה משום דאיכא למימר ק"ו מה מכורה כבר קודם היובל הייכך המקדיש שדהו לאחר היובל שמים או שלש שנים וכן ק"ו ומה קדושה כבר יוצאה לבעלים היובל אינה קדושה עכשיו בשנת היובל אינו דין שלא תחול קדושה עליה כלל:] ונתתן. דאינה תחול לבעלים: [ואלא] הניח היובל ולא גאולה הבהנים נכנסין לתוכה ונתתין דבית להקדיש דביר ו' יתודת. אלמא דשל קדוש היא הכי נמי קדוש בשעת היובל: [ואלא] שמואל ר' שמעון בבבבא ליה דאמר נכנסין לתוכה ולא נותנין.

(ה) כך קרא לא תביא ככל וז"ל דכתיב ומשכ לו הכסף על פי השנים הנותרות עד שנת היובל ונגעך מערך. (ג) גם כאן נ"מ וז"ל ומשכ לו הכסף ע"פ השנים הנותרות כלומר שגירע וכו'.

גמ' הוא. דרשינן החייוו דהכי משמע הוא יהיה קיים מערערך: **עד האידנא דהוה ליה.** מעדד ימירה לאשולי הוו מושלי ליה מגירות: **סליקו ליה יב' ספילין.** חללו ון תפילין מראשו עד שיפסד דמימיס: **מזהו קא עבידנא.** דהייכנא לבדק הצית הילכך אכל נכסיה הוו דעמיה: **במתני' אין לו לא נכסום אשמו.** שאינו שלו: לשמן. לשם אשמו ובניו: **סנדלים חדשים.** רבותא קמ"ל [דאע"ג] דעדיין לא נעלוס הרי הן בחזקתן משעת לקיחה: **אע"פ שאמרו עבדים נמכרים [נכסותם לשבת.** דכסות יפה שכלן משבחת ומעלה (ה) דמיהן כגון גבי נכסי יתומים שאס תילקח לעבד כסות בשלשים דינר הוא משבחת מנה על דמיס שהוא שוה עכשיו: (ו) לאיעלוס. יום השק: **לנכד.** שדך סומרים כל שס ו' א' אין לו להקדיש אלא מקומו. כמרגלית: **ושעמו.** בעבד ופרה שהמעריך עצמו ומך הוא ונידון כהשג יד ולפי מה שיש לו נותן להקדיש והיה לו עבד הניסוס עכשיו עשרים וזו אין אומרים רואין כאלו רוקחין לו כסות בשלשים וזו והוא משבחת מנה ומכר כמנהו ועשרים וזו וממאלו דמי העבד משעים וזו וכן יתן זה להקדיש אלא לפי שעמו שמין אותו וכן פרה וכן מרגלית ככפר אין שמין אותה אלא לפי מקומה: **גמ' שאל ישהה מרגלית נקליס.**

לדלם קל ועני ששעריך עצמו ויש לו מרגלית לא ישהנה לו גיצרד לומר העלה אותה לכרך ולפי אותן הדמיס מן אלא לפי מה ששום כלן שמין וזה משהה אותה וימכרנה כמה שילצה ולפי דמיס ששמואה יתן שהרי גזמן שהעריכו כסוף לא היה לו יותר:

הדרן עלך שום היתומים

אין מקדישין. שדה אחזה לפני היובל פחות משתי שנים דכתיב **מקדישין שדה אחזה על פי שנים הנותרות.** א' ואין שנים פחות משטים: **ולא גואלין אחרי היובל פחות משנה.** מפרש לה בגמרא [ע"ז] רב לטעמיה ושמואל לטעמיה: **ואין מחשבין נר'.** מפרש בגמרא [כה]. **אלב קודם מחשב חדשים.** כלומר ואם יקדיש הוא שחשוב אותה יצאה מ"י שנה שילצה כי הא דמפרש לקמן [שס] דלקדשה פלגא דארבעים וממני דאי חשבת להיאח יצאה

היה ליה פחות משתי שנים לפני היובל ולא מיפרקא בגירוע אלא בחמשין ואי י' לא חשבת אותן חדשים שילצה ה"ל שמי שנים לפני היובל ואיכא פסידא דהקדש דלא שקיל אלא שני סלעים ושני פונדיונין הכא דהאי מחשבין אותה גזיאה גמורה: **גמ' רומינסו מקדישין צין לפני היובל.** דמשמע אפילו פחות מב' שנים: **רב ושמואל דאמרי תרוייהו אין מקדישין לגאול גירוע פחות מב' שנים.** ואלא גואלין אחרי היובל ראשונה של יובל וזה לגאולה נותן צבית כור ג' סלעים דכתיב וזע חומר שעורים [ויקלסן כ] ואס הקדישה עשר שנים או עשרים לאחר היובל מחשבין השנים הנותרות עד היובל בצא ונותן סלע ופונדיון לכל שנה דכתיב [ויקלסן כ] ואס אחר היובל יקדיש שדהו ומשכ ורג' ונגרע מערך והיינו גירוע שאינו נותן חמשים סלעים והמקדיש שמי שנים לפני היובל פודה סלע ופונדיון ודע לן שהיא יכול לפדות כלומר שיהיה פדיון ודע לן שהיא יכול דכתיב [ע"ג] על פי השנים הנותרות. וכן עולה החשבון על גאולה שדה אחזה לכל שנה סלע ופונדיון ואין מקדישין פחות מב' שנים ולא שנת יובל בכלל אלמא בשנה שלאחר היובל קאי קרא וקאמר יתן חמשים לא לתשעה ומ' שנים הבאים עד יובל הזה תשע וארבעים סלעים וממא סלע יותר על סלע לכל שנה חלקיהו לפונדיונין דבסלע יש מ"ח פונדיונין הרי לכל שנה סלע ופונדיון פחות ופונדיון הילכך המקדיש שדהו לאחר היובל שמים או שלש שנים ונותן לכל שנה עד היובל סלע ופונדיון. ואף על פי שכשתחשוב סלע ופונדיון למיט' שנים תמנא סלעים וממא סלע יותר על סלע לכל שנה חלקיהו לפונדיונין דבסלע יש פונדיונין ואף פרכינן על דכסות פסקי י' צבור למלה (דף כ.) פונדיון או מה טיבו קולבון לפירוטו. וקאמר רב ושמואל דהמקדיש פחות מב' שנים לא יקדיש פחות משתי שנים לפני היובל אין כלן דין גירוע ואס אלא צא חמשים ונמן ג' י' סלעים דכתיב גירוע כתיב [ויקלסן כ] על פי השנים הנותרות ונגרע ומיעוט שנים שמים וענה טובה כמשמע לן מתני' שיהא אדם חס על נכסיו ולא י' יפדה פחות משתי שנים שלא יפסיד מ"ח סלעים: **בשלמא לענין.** מוכר שדהו בשנת היובל פליג שמואל עליה דרב לקמן כפרק המוכר (דף כט:) משום דאיכא למימר ק"ו: **מי איכא למימר ק"ו.** הרי אותן הקדושות כבר אין יוצאין מיד הקדש ציוכל צאל פדיון דהא מנן [לקמן דף כה:] הגיע יובל ולא נגאלה כהנים נכנסין לתוכה ונותנין דמיה להקדיש דק הציט: **כר"ש ס"ל.** הילכך איכא למימר ק"ו קדושה כבר יוצאה אינה קדושה אינו דין שלא מקדש:

חדשים (ש"ס.) [יג] כדפסי' שלמים, [יז] ולא יקדיש פחות (ש"ס.) [טז] בגירוע פחות מב' שנים יכריז לפדות מב' סלעים וכו' פונדיון אותן (ש"ס.) [צ"ט] פונדיונים שהרי [ומכתי ישים נקמן] (ש"ס.) [יז] היובל בעשרה או בעשרים או בשלשים או בחדש מכל (ש"ס.) [יט] ושנה דכך הוא עולה לפי חשבון השנים בית דור חומר שעורים למיט' שנים לחמשים סלעים (ש"ס.)

הדרן עלך שום היתומים:

ולא יאשתו ובניו מערערך. גליון. וא"ת לרבי יתודה דרדושי לעיל מהאי קרא הוא עד שיהא במכורו מתחילתו ועד סופו מהיכא ביד לך דרשא, וי"ל דסבר שקולין הן ויבואר שניהם, והשתא ניוא דהוה קשה לן לעיל לרבנן דפלגינז עליה דרבי יתודה מאי דרשי מהוא ולתך דרשי שיהא ליה. הרא"ש ז"ל ע"י. א"ל וליחתי אין מקדישין ליגאל בגירוע פחות משתי שנים ובה ויכר ויפך דאמר תריוויין אין מקדישין ליגאל בגירוע פחות משתי שנים כן מצאנו בכל ס"ל ש' קלף, דרבנן דרוב ויפך מתרביץ הקשיא כלומר הני כן במתניתין בהרדא אין מקדישין ליגאל בגירוע ואי הוי גרסי רבה ורבי דאמר תריוויהו אין מקדישין כו' הוה חסא שפיר: **אין חקדש אלא מקומו ושעתו.** גליון. ואין מחבתות ששים יום שאלא משמתינן ליהוה קדיש, ואין דאין טעם המתנת ההכרזה אולי יתיקיר לאחר שהקדש הוא שימכר בשווייו כמו שהיה שוה בשעת שהוקדש. הרא"ש ז"ל: **בשנה אחת.** גמ' ורמינור [והשאר נמחק מכאן ושייך לקמן כ"ה ע"א] (נ"ש): **אין מקדישין ליגאל בגירוע פחות משתי שנים.** פי' אין הקדישה בשנת מ"ט נותן חמשים כאליו הקדישה מתחילת היובל דגוריה הכותב הוא דאם יש [שתי] שנים נותרות מגרע אכל אין [שתי] שנים נותרות נותן פדיון שלם ואין לפרש מילתא [דרב ושמואל] דאין גאולה תנא בגירוע. חס' שמינני דאין מקדישין אלא פחות משתי שנים אין נותן פדיון המגיע לשתי שנים שני סלעים ושני פונדיונים, משום דלישנא דגמרא לא משמע הכי ודא קדמא ריהא אדם חס על ממנו ואם לא יפסיד אלא סלע ופונדיון לא שייך בהו למיכר חס על נכסיו, ועוד דמקאמר לקמן בשמעתין מכלל דלפני היובל קדישה ליגאל בגירוע ודא רב ושמואל דאמרי תריוויין אין מקדישין ליגאל בגירוע פחות משתי שנים לפני היובל, ואם איתא שגמיר מ"י שנים ונותן משתי שנים מאי פריך מרב ושמואל הא בשנת היובל אינה קדושה ליגאל בגירוע כלל ולפני היובל מגרע מ"י שנה, ועוד ראה דאמרמי' לקמן (דף כ"ה) כגון דאקדשה פלגא דארבעין וממני, והי"פ [דוראנ'] שמתחשבים

שום היתומים פרק שישי ערכין

כד.

אין דהקדש אלא מקומו ושעתו. וא"ת אס כן למא לריך להמתין שום ההקדש ששים יום והרי בכל הני דהכא אין ממתינין אע"ג דהוי רוחמא דהקדש ואין לומר דהכא מיירי כשהקדיש כל נכסיו ומשום הכי לא שייך הכרזה או אינו דהא תינא כשחוספסא דפרקין דמאילו לא הקדים אלא מרגלית

לצדה כך הדין דאין ממתינין וי"ל דהכא מיירי במטלטלין ואיחא (כהנושא) [כפ' אלמנה נזונית] (כמעות דף ק:) דאין מכריזין על אלו שמא יגנבו אכל ירשא דמתני' דמנריך הכרזה ששים יום מיירי כקרקעות:

הדרן עלך שום היתומים

אין מקדישין בו'. **רב ושמואל דאמרי תריוויהו אין מקדישין ליגאל.** [טז] לפדות פחות משתי סלעים וכו' [טז] פונדיון (ויפסי) **שהרי אס גאלו כח או אחר צאחד משני היובל י' צין כז' צין בל' או צאחד מכל שני היובל הוא נגאל לפי השנים הנותרות עד יובל סלע ופונדיון לכל שנה ושנה י"ט מ"ט**

לא זבין איניש קמ"ל: **מתני' א' אחד המקדיש נכסיו ואחד המעריך עצמו צאין לו ס' בכסותו** ולא בכסות בניו ולא בצבעו **ו'** שצבע לשמן ולא בסנדלים חדשים שלקחן לשמן אע"פ שאמרו עבדים נמכרין בכסותן לשבא ישאם תלקח לו כסות בשלשים דינר **ו'** משוובה מנה יוכן פרה אם ממתנין אותה לאיטלים **ו'** משוובת היא יוכן מרגלית אם מעלין אותה לכרך **ו'** משוובת היא אין להקדש אלא מקומו ושעתו: **גמ' ת"ר** ונתן את הערער ביום ההוא שלא ישהה **א'** מרגלית לקליי קודש לה' **א'** יתם החקדישות לברק הבית:

הדרן עלך שום היתומים

אין מקדישין לפני היובל פחות משתי שנים ולא גואלין אחר היובל פחות משנה אחת אין **ב'** מחשבין חדשים להקדש אבל הקדש מחשב חדשים: **גמ' רומיניהו מקדישין בין לפני היובל בין לאחר היובל ובשנת היובל עצמה לא יקדיש ואם הקדיש אינה קדושה רב ושמואל דאמרי תריוויהו אין מקדישין ליגאל בגירוע פחות משתי שנים ו' וכיון דאין מקדישין ליגאל בגירוע פחות משתי שנים א' יאה אדם חס על נכסיו ואל יקדיש פחות משתי שנים איתמר המקדיש שדהו בשנת היובל עצמה רב אמר קדושה ונותן חמשים ושמואל אמר אינה קדושה לה רב יוסף בשלמא לענין מכירה דפליג שמואל עליה דרב איכא למימר קל וחומר' ומה מכורה כבר יוצאה עכשיו שאינה מכורה אינו דין שלא תימכר אלא הכא מי איכא למימר ק"ו והא תנן **ה'** הגיע יובל ולא גאולה כהנים נכנסין לתוכה ונותנין דמיה דברי רבי יהודה שמואל כר"ש סבירא ליה דאמר **א'** נכנסין ולא נותנין ורב**

חדשים (ש"ס.) [יג] כדפסי' שלמים, [יז] ולא יקדיש פחות (ש"ס.) [טז] בגירוע פחות מב' שנים יכריז לפדות מב' סלעים וכו' פונדיון אותן (ש"ס.) [צ"ט] פונדיונים שהרי [ומכתי ישים נקמן] (ש"ס.) [יז] היובל בעשרה או בעשרים או בשלשים או בחדש מכל (ש"ס.) [יט] ושנה דכך הוא עולה לפי חשבון השנים בית דור חומר שעורים למיט' שנים לחמשים סלעים (ש"ס.)

הדרן עלך שום היתומים:

הדרן עלך שום היתומים:

הדרן עלך שום היתומים:

עין משפט ונר מצוה

בו א מיי פ"ב מהל' ערסין ה"ח:
בו ב מיי פ"ב מהל' ערסין ה"ד:
בז ג ד ה מיי שס הלכה יט:
ו (ומי פ"א מהל' ערסין הלכה י'):
א ז מיי פ"ד מהל' ערסין ה"ט:
ב ח מיי שס ה"י:
ג ט מיי שס ה"ח וע' כהנוט ו'ככ"ט וז"ל:
ד י מיי שס ה"ח:
ה כ מיי שס פ"ד ה"ט:

תורה אור השלם

1. ואם כך הוא מערערך הערעמירד לפני הבחן והערךר אתו הבחן על פי אשר משיג יד הבדר יערברנו הבחן:
ויקרא כו ח
2. וחשב לו הבחן את מכוסת הערפר עד שנת דבכל ונתן את הערפר ביום ההוא קדש לך:
ויקרא כו כג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חמ"ס וכו' ומפלה את דמיתו וכו': (ב) ד"ה לא יקדיש לזיוס: (ג) ד"ה לנכך וכו' וטעם ש' קוונים את המרגליות ביוקר הס"ד:

מוסף רש"י

החיורו מערערך. וגזר הצא למשכין שפאין ידו משנת וסוף ידיון כהשנת יד, דכתיב [ויקלסן כ] וסעמיו לפני הכסן וסעריך אותו הכסן, משכי לו כזי מיו ועטל העטל ואלא ידי הקדש, ואפילו השאיר לאחר שאמזוהי ונטל מה שסדור (ב"מ ק"ד). מצוה קא עבידנא. דהייכנא להקדש א"ב אחר המקדיש נכסיו כז'. והגזר כל למשכע על עטיו הקטוע פסרס (מבבבות ד.) אין לה. לגזר, לא בכסות אשתו. למשכע כלל הערך, וכן לגבי מקדש אס וזו בכלל נכסיו להקדיש (ב"ב קכ.) שצבע לשמן. גרמיס צבע לשם אשמו ולסס נניו ואע"פ שאל נכסוס עדיין (מבבבות ד.) שלא ישהה מרגלית לקליי. עני שהעריך עצמו אלא כסן להעריכו וס' לו מרגלית פור' ל' סלעים, אין אומרים אס משכין אותה עד שיעולה לנכך ש"ס שס עשיר וסוף יקננה כז' סלעים הילכך י' סלעים יס' ויתן ערך אסס, אין אומרים כן ואין להקדש אלא מקומו ושעתו (רש"י י"ח).

הדרן עלך שום היתומים:

כהנים נכנסין לתוכה. הכיסיס וס' משכר היובל נקמן למכס וס' חלטהס כדס (דקמן כה.).

שינויי נוסחאות

[א] רבי אלעזר אומר (ש"ס.) [ב] לזכית דמושיול ליה (ש"ס.) [ג] לו [ד] ליה תפילין (ש"ס.) [ה] לו לא ככסות (ש"ס.) [ו] נכנע שצבין לשמן (ש"ס.) [ז] דינר משבתי הווא מנה (ש"ס.) [ח] לאטעם משבחת היא (ש"ס.) [ט] לנכך משבחת היא (ש"ס.) [י] סלע ס'א וליחתי פחות מקדישין ליגאל בגירוע פחות משתי שנים רבה רוב ויפך דאמרי תריוויין אין מקדישין ליגאל בגירוע פחות משתי שנים כז' סלע, וואס פשיר קל וחומר ומה קדושה כבר יוצא ק"ו ומה קדושה כבר יוצאה לבעלים אינה קדושה אלא לאחר שנים כן ממלחי כל ס"ל קלף, (ש"ס.) [יז] תפילין. חללו לו תפילין מראשו (ש"ס.) [יט] ואי אפרת אחר מחשבין אותן (ש"ס.) [כ] סלעים וכו' פונדיון אותן (ש"ס.) [צ"ט] פונדיונים שהרי [ומכתי ישים נקמן] (ש"ס.) [יז] היובל בעשרה או בעשרים או בשלשים או בחדש מכל (ש"ס.) [יט] ושנה דכך הוא עולה לפי חשבון השנים בית דור חומר שעורים למיט' שנים לחמשים סלעים (ש"ס.)

הדרן עלך שום היתומים: